

NEKA OBILJEŽJA SISTEMA SUZBIJANJA ŠUMSKIH KRAĐA U KANTONU SARAJEVO

prof. dr Muhamed Budimlić, Emira Žigić, MA

Izvorni naučni rad

SAŽETAK

Inspiracija za rad i problem koji se radom oslovljava: Iako su šume su jedan od najznačajnijih prirodnih resursa kojima raspolaže Kanton Sarajevo, prema izvještajima nadležnih institucija za njihovu zaštitu, ne može se reći da je izvjesnost otkrivanja i adekvatnog sankcionisanja izvršilaca krivičnih djela šumske krađe na nekom zadovoljavajućem nivou. Naprotiv, pokazatelji ukazuju da veliki broj ovih djela ostaje u tamnoj brojci kriminaliteta čime se dugoročno i nenadoknadivo nanosi ogromna šteta zajednici.

Cilj rada: Ovim radom nastojat će se ukazati na neka bitna obilježja djelovanja sistema suzbijanja šumskih krađa kako bi se mogla procijeniti njihova efektivnost i efikasnost, što u konačnici treba doprinijeti unaprijeđenju zakonodavne i institucionalne reakcije na ovo veoma štetno protivpravno ponašanje.

Metodologija: Da bi se postigli postavljeni ciljevi rada neophodno će biti primijeniti metode analize propisa, zatim analiza sadržaja referentnih radova iz ove oblasti kao i metode analize i sinteze brojčanih i drugih pokazatelja iz izvještaja institucija nadležnih za upravljanje i nadzor nad šumskim bogatstvima ili provođenje represivnih mjera prema počiniteljima protivporavnih ponašanja.

Ograničenja istraživanja (rada): Osnovna ograničenja ovog rada odnose se na potrebnosti empirijsku građu. Tu se misli na sljedeća tri segmenta, prvo je pitanje postojanja ili dostupnosti određenim podacima u kojima se bilježe pojave šumskih krađa, zatim naredno ograničenje se tiče kvaliteta i pouzdanosti dobijenih podataka od institucija te naposljetku nemogućnost provođenja reprezentativnog terenskog istraživanja kojim bi se ostvario neposredan uvid u realno stanje. Ipak, smatramo da ovo istraživanje može poslužiti kao kvalitetna osnova za naredna obimnija istraživanja o fenomenu šumskih krađa.

Rezultati/nalazi: Provedene analize prikupljenih podataka treba da omoguće sagledavanje uspješnosti sistema suzbijanja šumskih krađa u Kantonu Sarajevu ali i da omoguće izradu prijedloga za unaprijeđenje ovog sistema kako na zakonodavnom tako i na institucionalnom nivou.

Generalni zaključak: Rezultati provedenog istraživanja omogućit će bolje planiranje sistema suzbijanja šumskih krađa te će biti novi iskorak u naučnom istraživanju ovog fenomena.

Opravljanost istraživanja/rada: Nezakonita sječa šuma jedan je od najraširenijih oblika ekološkog kriminaliteta, čije štetne posljedice mogu dovesti u pitanje brojne se-

gменте funkcionisanja svakog društvo s dugoročnim uticajem. Pored direktne štete na šumskom bogatstvu i zalihama šuma, ukoliko se nelegalna sječa ne uspije značajnije suzbiti, realno bi bilo očekivati da će se prouzrokovati smanjenje prirodnih izvora vode, kao i nagli porast insekata te razna gljivičnih oboljenja, što su također bitne popratne štetne posljedice ovog protivpravnog ponašanja. Ovim radom namjerava se doprinijeti sveukupnim nastojanjima za sprečavanje i suzbijanje šumskih krađa ne samo u Kantonu Sarajevu nego i u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi šumska krađa, ekološki kriminalitet, šumsko bogatstvo, Kanton Sarajevo, suzbijanje, sistem formalne socijalne kontrole.

SOME OF THE CHARACTERISTICS OF THE SYSTEM FOR SUSPENSION OF ILLEGAL LOGGING IN THE CANTON SARAJEVO

ABSTRACT

Reason(s) for writing and research problem(s): Although forest are one of the most important natural resources available in the Canton of Sarajevo, according to the reports of the competent institutions, it can not be said that the certainty of detection and adequate sanctioning of the committers of illegal forest cutting is atb satisfactory level. On the contrary, the indicators indicate that a large number of these crimes remain in the dark number of crimes and cause long term and huge, irrecoverably damage for the community.

Goals of this paper (scientific and/ or social): This work will try to point out some important features of the action of the System of suspension of forest theft in order to assess their effectiveness and efficiency, which ultimately should contribute to the improvement of the legislative and institutional response to this very harmful unlawful behavior.

Methodology/ Design: In order to achieve the set goals of the work it will be necessary to apply methods of analysis of regulations, then analysis of the content of reference works in this field, as well as methods of analysis and synthesis of numerical and other indicators from the reports of the institutions responsible for the management and control of forest resources or / and institutions responsible for implementation of repressive measures towards perpetrators of criminal behaviors

Research/ Paper limitations: The fundamental limitations of this work are related to the necessary empirical material. The first limitation refers to existence and availability of certain data indicating the occurrence of forest thefts, second to the quality and reliability of the collected data from institutions and third to the inability of conducting a representative field survey to obtain immediate insight in a real state. However, we consider that this research can serve as a good basis for the next extensive research on the phenomena of forest theft.

Results/ Findings: The conducted analysis of the collected data should enable the exa-

mination of the success of the system for suspension of forest theft in Canton Sarajevo, but also to make proposals for improving this system both at the legislative and institutional level.

General conclusion: The results of the conducted research will enable better planning of the System of forest control theft and will be a new step in the scientific research of this

Research/ Paper validity: Illegal logging is one of the most widespread forms of ecological crime, whose harmful consequences can compromise many segments of the functioning of each society with a very long-term impact. In addition to direct damage to forest resources and forest reserves, if illegal logging fails to significantly reduce, it would be realistic to expect that the reduction of natural sources of water, as well as the rapid increase in insects and various fungal diseases, will also be expected, which are also relevant side effects of this unlawful behavior. This work aims to contribute to the overall efforts to prevent and combat forest thefts not only in Canton Sarajevo but also in other parts of Bosnia and Herzegovina.

Keywords: illegal logging, ecology crime, forest wealth, Canton Sarajevo, suppression, system of formal social control.

1. UVOD

Prema brojnim referentnim izvorima Bosna i Hercegovina je po procijenjenom bogatstvu šumama najbogatija na Balkanu a među prvih deset zemlja u Europi. Tako, prema zvaničnim podacima Svjetske banke, gotovo 43% naše zemlje pokrivaju šume, u čijem sastavu se pojavljuje veoma bogat niz šumskih zajednica sa preko sto drvenastih vrsta. U strukturi drveća prema vrstama izdvajaju se šume bogate jelama, smrčama, bijelim i crnim borom, bukvom i hrastom, a nije zanemariv niti udjel plemenitih lišćara i voćarica. Poznato je da se šume u Bosni i Hercegovini rasprostiru na oko 2,700.000 hektara površine a nastale se najvećim dijelom prirodnim putem. Ipak i pored verificiranih spoznaja o bogatstvu šumama, na planu zaštite stanje je izuzetno nezadovoljavajuće. Naime, tek jedan posto teritorije Bosne i Hercegovine pokriven šumama je pod nekim od oblika pravne zaštite, po čemu naša zemlja zauzima sramotno posljednje mjesto u Europi. Na ovakvo stanje utiče primarno neadekvatna zakonska regulativa, koja je ili zastarjela ili čak u nekim segmentima i ne postoji a programi i strategije su ili u raspravama ili na niskom nivou kada su u pitanju savremeni standardi upravljanja i zaštite šumskog bogatstva. Ovim radom izvršit će se elementarna analiza pravnog okvira koji reguliše ovu oblast te će temeljem ovog segmenta istraživanja ukazati na osnovne njegove nedostatke.

O problemu nekontrolisane i neplanske sječe šuma sve više se govori ne samo u uskim resornim krugovima već u radu svih nivou vlasti i javnosti uopšte. Iako se šteta nastala devastacijom šuma oko urbanih područja iz prethodnog rata ne treba zanemarivati,

ipak daleko veći problem predstavljaju štetne pojave i ponašanja koja se dešavaju posljednjih dvadeset godina u našoj zemlji. Tako, jedna od vodećih međunarodnih organizacija, Svjetski fond za zaštitu divljih životinja¹ Bosnu i Hercegovinu uz nekoliko istočnoevropskih država označavaju glavnim izvorom nezakonitog ili sumnjivog drveta na evropskom tržištu. Ovim izvorom procjenjuje se da je čak 1,2 miliona m³ bespravno posječene drvene mase porijeklom iz naše zemlje. Podaci domaćih nadležnih institucija po ovom pitanju na žalost ne podudaraju se sa iznesenim procjenama, što će svakako biti poseban aspekt analiziran u ovom radu.

Kao jedan od najvećih izazova nadležnih inspekcijskih, policijskih i pravosudnih institucija jeste problem šumske krađe i nelegalne sječe šuma. Ova protivpravna ponašanja predstavljaju neke od najtežih oblika ekološkog kriminaliteta, koji ostavlja dugoročne i izuzetno štete na čitav niz zajedničkih i pojedinačnih pravno zaštićenih vrijednosti. Nisu zanemarive ni nus pojave ovog oblika kriminaliteta koje se najčešće manifestuju kroz smanjenje prirodnih izvora vode, nagli porast insekata kao raznih biljnih bolesti i gljivičnih oboljenja.

Unapređenje sistema suprotstavljanja protivpravnim ponašanjima usmjerenih ka šumskim resursima, uključujući kako represivne tako i preventivne mjere različitih nivoa vlasti, danas u Bosni i Hercegovini treba biti imperativno postavljeno. Navedeno čini temeljni argument društvene opravdanosti za provođenja istraživanja u ovoj oblasti, a ovim radom tome namjeravamo i doprinijeti. Naučna opravdanost rada proizilazi iz malog broja naučnih radova čiji rezultati mogu i trebaju biti podrška u procesima donošenja odluka u oblasti zaštite šuma, kako na nivou zakonodavne tako i na nivou sudske i izvršne vlasti. Istraživački fokus posebno ćemo usmjeriti na Kanton Sarajevo i podatke nadležnih institucija formalne socijalne kontrole, koji obiluje šumskim bogatstvima ali u kojem problem šumskih krađa na žalost postaje sve očitiji. Ovim radom namjera nam je analizom podataka iz različitih izvora doći do rezultata koji bi uticali na stvaranje realnije slike o šteti koja uzrokuje šumskim krađama čime bi potakli stručne, naučne i institucionalne kapacitete ne samo na aktivniju raspravu već i na efektivnije i efikasnije djelovanje. Djelovanje a posebno nedjelovanje nadležnih institucija smatramo da ostavlja značajne štetne posljedice u ovoj oblasti pa je fokus rada i postavljen na sadržaj izvještaja o njihovom radu. Radom se nastoji provjeriti da li i u kojoj mjeri postoji nesrazmjer u izvještajima o posljedicama bespravne sječe šuma i registrovanih krivičnih djela institucija Kantona Sarajevo nadležnih za pitanja upravljanja i zaštite šumskih resursa, kao i otkrivanja, prijavljivanja, krivičnog gonjenja i procesuiranja protivpravnih ponašanja kojima se ugrožavaju ili povređuju šume i ostale vrijednosti prirodne sredine povezane sa šumskim resursima. Unapređenje ovog segmenta politike suprotstavljanja kriminalitetu na veoma konkretan i društveno koristan način potvrđuje opredijeljenost i odlučnost razvoja i očuvanja vladavine prava u Bosni i Hercegovini.

¹ World Wildlife Fund – <https://www.worldwildlife.org/> Datum pristupa: 03.09.2017. godine

2. Šumski resursi u Bosni i Hercegovini i njihova zaštita

Bosna i Hercegovina obiluje prirodnim resursima, pri čemu od njene ukupne površine ravnice obuhvataju 5% teritorije, brežuljci 24%, planine 42%, dok krš zauzima 29% prostora². Danas, prostori prekriveni šumama predstavljaju jedan od najvećih i najvažnijih potencijala ukupnih prirodnih bogatstava Bosne i Hercegovine. Ekonomska vrijednost ovog resursa značajnije se procjenjuje tek u prvoj polovini XIX vijeka, kada se i uočavaju prve naznake sistemskog pristupa u uređenju oblasti bosanskohercegovačkog šumarstva kao posebne privredne grane. Kako se često navodi, iskorištavanje šuma u Bosni i Hercegovini razvijalo se kroz prostu robnu proizvodnju i podmirivanje potreba naturalne proizvodnje, preko kapitalističkog načina robne proizvodnje u okviru manufakturne a naposljetku i industrijske prerade drveta i drvnih sortimenata.

Vlasnička struktura nad šumama u Bosni i Hercegovini utvrđena je Dejtonskim mirovnim sporazumom. Prema važećim pravnim izvorima vlasništvo nad šumama prenijeto je na njene entitete, odnosno Federaciju Bosne i Hercegovine, Republiku Srpsku i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, koji su propisali i utvrdili sopstvene zakonodavne i institucionalne okvire za ovu oblast³. Posebnu specifičnost predstavlja organizacija resora gazdovanja i zaštite šuma u Federaciji Bosne i Hercegovine, u kojoj su skupštine svih deset kantona formirale po jedno preduzeće na svom području, u kojem ministar kantonalne vlade, nadležan za poslove šumarstva, ugovorom prenosi poslove gospodarenja državnim šumama na području određenog kantona (Žigić, 2017). Istim propisima definisano je da je prerada drveta potpuno odvojena od šumarstva i pominje se samo u segmentu prodaje, odnosno kupovine drveta za potrebe prerade drveta, pri čemu odgovornost prema nadležnim ministarstvima za svoj rad imaju samo javna preduzeća.

Osnovni instrumenti za zaštitu šuma u Bosni i Hercegovini definisani su odredbama krivičnog zakonodavstva kao i zakonima o šumama entiteta. Pored toga, na različitim nivoima donose se strategije, akcioni i operativni planovi za zaštitu šuma, čemu će, pored elaboracije sadržaja o šumskim resursima, biti na adekvatan način biti posvećena pažnja u ovom poglavlju.

² JP Šumsko-privredno društvo Zeničko – dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići. Dostupno na: www.spdzdk.ba/content/umarstvo-bih, Datum pristupa: 05. juni 2016. godine.

³ Federalni Zakon o šumama donesen je u maju 2002. godine, a u novembru 2009. godine je stavljen van snage. Šumarstvo Federacije Bosne i Hercegovine je u tom periodu funkcioniralo na osnovu Uredbe o šumama koju je donijela Vlada Federacije BiH. Gospodarenje šumama u oba entiteta preneseno je na javna poduzeća. U Federaciji BiH to su šumsko-privredna/šumsko-gospodarska društva (SPD/ŠGD) na nivou kantona, koja su formirale zakonodavne vlasti odnosno parlamenti /skupštine kantona, a u Republici Srpskoj je to JP "Šume Republike Srpske", Ibid

2.1. Šume i upravljanje šumama u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina predstavlja prostor bogat šumskim resursima, a obim i strukturu ovog prirodnog bogatstva uslovljavaju reljefne karakteristika i svakako utjecaj mediteranske, submediteranske, umjereno kontinentalne i planinske klime. Tako, u sastavu šuma pojavljuje se niz šumskih zajednica sa preko 100 drvenastih vrsta, pri čemu kao osnovne vrste drveća preovladavaju jela, smrča, bijeli i crni bor, bukva i hrastovi, te manji procent plemenitih lišćara i voćarica (Žigić, 2017). Iz navedenog može se konstatovati da bavljenje razvojem i zaštitom šuma iziskuje širok dijapazon znanja o razvoju i načinu gospodarenja istim, što je i temeljni uslov za unapređenje oblasti očuvanja i efikasne zaštite šumskog fonda u Bosni i Hercegovini.

Kako navodi Žigić (2017), šume i šumska zemljišta u Bosni i Hercegovini rasprostiru se na površini od oko 2.709,800 ha, što čini 53% površine države. U državnom vlasništvu (Federacija BiH i Republika Srpska) je oko 2.186,300 ha ili 81%, a u privatnom vlasništvu 523.500 ha ili 19%. Pod pretežno prirodnim šumama raznih razvojnih stadija je oko 2.209,700 ha ili 81,5%, od čega je visokih šuma 1.291,900 ha ili 47,6% i izdanačkih šuma (panjača) 917.800 ha ili 33,9%. Izdanačke šume su posljedica golih sječa na velikim površinama u visokim šumama za vrijeme Austro-Ugarske vladavine i stare Jugoslavije od 1918. do 1941. godine, te čestih ratova na ovim prostorima i poslijeratnih obnova. Neobraslo šumsko zemljište zauzima oko 500.100 ha ili 18,5%, od čega je za pošumljavanje podesno oko 392.300 ha, a nepodesno oko 163.147 ha. Značajne devastacije šuma, pretežno oko urbanih područja, desile su se i u prethodnom ratu. Posljedica rata je i velika minirana površina od preko 100.000 ha, koja je za duži vremenski period izgubljena za gospodarenje, a obzirom na oštećenost predstavlja potencijalno žarište za razvoj biljnih bolesti i insekata. Drvna zaliha svih šuma se procjenjuje na oko 291.000,000 m³, od čega četinarara oko 108.000,000 m³, a lišćara oko 183.000,000 m³. Godišnji zapreminski prirast je 7.942,200 m³, od čega četinarara 3.123,100 m³, a lišćara 4.819,100 m³. Mogući godišnji obim sječa je 7.235,500 m³ od čega četinarara 2.589,200 m³, a lišćara 4.646,300 m³. Zbog nepotpunih podataka o stanju šuma zbog ratnih dejstava, da ne bi došlo do daljnje devastacije šuma, nakon rata nijedne godine nije nikako realiziran mogući obim sječa. Iz sječive drvne mase godišnje se može proizvesti neto drvne mase 5.351,000 m³ šumskih drvnih sortimenata, od čega četinarara 2.191,000 m³, a lišćara 3.160,000 m³. Za hemijsku preradu drveta 635.000 m³, rudnog i sitnog tehničkog drveta 244.000 m³ i ogrjevnog drveta 447.000 m³. Prethodno navedeni pokazatelji ukazuju na izuzetno bogatstvo kojim Bosna i Hercegovina raspolaže u šumskim resursima, ali istovremeno ovi podaci ukazuju ne samo na složeni sistem zaštite već i posljedice komplikovanog i neefikasnog sistema zaštite koji se manifestuju kako u nezakonitim sječama tako i na štetama nanesenim šumama na druge načine.

Ustavnopravnim uređenjem Bosne i Hercegovine, prema vanjskim institucijama oblast šumarstva zastupa se putem Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Savjeta ministara Bosne i Hercegovine, dok su prema propisanom zakonodavnom okviru vlasnici šuma Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine. Upravljanje šumama na ovim nivoima obavlja se putem ministarstava i odjela nadležnih za šumarstvo, pri čemu su zakonskom normom definisani ugovori

kojima su poslovi upravljanja i gospodarenja šumama sa Federacije Bosne i Hercegovine preneseni na kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva. Tako, u sastavu Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, oformljena je Federalna uprava za šumarstvo, dok se u sastavu kantonalnih ministarstava nalaze Kantonalne uprave za šumarstvo. Ove posebne uprave uspostavljene su s zadatkom planiranja i administrativnog nadzora nad gospodarenjem državnim i privatnim šumama. Poslovi inspekcijskog nadzora dodijeljeni su Federalnoj šumarskoj inspekciji, koja je u sastavu Federalne uprave za inspekcijske poslove, dok se kantonalne šumarske inspekcije nalaze u sastavu kantonalnih uprave za inspekcijske poslove ili u pojedinim kantonima unutar resornih kantonalnih ministarstava nadležnih za poslove gazdovanja ili nadzora nad upravljanjem šumama.

2.2. Pravni i institucionalni instrumenti zaštite šuma

Na polju sprečavanja i suzbijanja, za šume štetnih pojava, postoji čitav niz razvijenih pravnih i institucionalnih modela i preporuka zasnovanih na dugogodišnjoj praksi razvijenih država i međunarodnih organizacija. U ovom dijelu rada kratko ćemo se osvrnuti na osnovne standarde koji se preporučuju u ovoj oblasti te provesti elementarnu analizu propisa i organizacije zaštite šumskih resursa u Bosni i Hercegovini.

2.2.1. Politika zaštite šuma na međunarodnom planu

Šume predstavljaju značajno prirodno dobro zemalja Evropske unije, koje zauzimaju 159 miliona hektara (što čini 4% svjetskih šumskih površina), te pokrivaju 38% površine ove zajednice. Šume nisu ravnomjerno raspoređene u svim zemljama članicama, a najviše šuma posjeduju Njemačka, Španija, Finska, Francuska, Poljska i Švedska, na čijem prostoru se nalazi se dvije trećine ukupnih šumskih površina Evropske unije. Osim toga, njihova se važnost na nacionalnoj razini jako razlikuje: dok 60% površine Finske, Švedske i Slovenije prekriva više od 60% šuma, ovaj omjer u Holandiji i Ujedinjenoj Kraljevini iznosi tek 11%. Povrh toga, za razliku od brojnih područja u svijetu gdje je krčenje šuma i dalje važan problem, šumska se površina Unije povećava. Između 1990. i 2000. narasla je na 11 miliona hektara, prije svega zahvaljujući prirodnom širenju i naporima pošumljavanja (Schnitzler, 2011.). Kako navodi isti autor, brojne vrste šuma u Europskoj uniji odražavaju njezinu geoklimatsku različitost (borealne šume, alpske crnogorične šume itd.). Njihova podjela zapravo posebno ovisi o klimi, tlu, visini i topografiji. Samo je 4% šuma netaknuto ljudskom rukom; 8% šuma je zasađeno, dok ostatak pripada kategoriji „poluprirodnih“ šuma, tj. šuma koje oblikuje čovjek. Europske su šume osim toga većinom u privatnom vlasništvu (otprilike 60% površina, nasuprot 40% javnih šuma).

U pogledu upravljanja šumskim resursima i njihovoj zaštiti, u ugovorima koji čine temeljne propise Evropske unije, šume se posebno ne spominju. Tako, Evropska unija nema zajedničku šumarsku politiku već je ona u nacionalnoj nadležnosti, pri čemu brojne evropske aktivnosti su usmjerene na zaštitu i očuvanje šume njenih ali i trećih zemalja. Oviom prilikom izdvajamo Strategiju EU za šume, koja je donijeta u septem-

bru 2013. godine, koju je donijela Evropska komisija. Ovim aktom se predlaže evropski referentni okvir za izradu sektornih politika koje utiču na šume, a temeljne postavke ove strategije su održivo upravljanje šumama i unapređenje njihove višefunkcionalne uloge, učinkovito korištenje resursa i odgovornost Unije prema šumama u svjetskim razmjerama. Temeljem ovog dokumenta Evropska komisija je do kraja 2014. godine izradila kriterije za održivo upravljanje šumama, dok je u samom tekstu Strategije izložen glavni planom u kojem se utvrđuju mjere čiji je cilj odgovaranje na izazove drvno-prerađivačke industrije.

Kako ističe Žigić (2017), trgovanje šumskim reprodukcijским materijalima uređeno je na europskoj razini (Direktiva 1999/105/EZ). Cilj evropskih fitosanitarnih propisa je borba protiv razmnožavanja organizama koji štete šumama (Direktiva 2000/29/EZ). Evropska unija osim toga ulaže finansijska sredstva u istraživanje šuma, posebno u okviru 7. Okvirnog programa. Sa svoje strane, energetska je politika kao pravno obvezujući cilj odredila da se udio obnovljive energije u ukupnoj potrošnji energije do 2020. poveća na 20%, čime bi se trebala povećati i potražnja za šumskom biomasom (Direktiva 2009/28/EZ). Šumarski se projekti osim toga mogu sufinansirati u okviru kohezijske politike, kroz Evropski fond za regionalni razvoj (sprečavanje požara, proizvodnja obnovljive energije, pripremanje za klimatske promjene itd.). Fond solidarnosti (Uredba (EZ) br. 2012/2002) sa svoje strane nastoji pomagati državama članicama suočenima s velikim prirodnim nepogodama kao što su oluje i šumski požari. Pored toga Evropska unija isto tako sudjeluje u brojnim međunarodnim procesima koji utječu na šume (Protokol iz Kyota itd.). Na paneuropskoj razini, Forest Europe i dalje je glavna šumarska politička inicijativa. U toku su rasprave o pravno obavezujućem sporazumu koji se tiče upravljanja i održivog korištenja šumama. Što se tiče njezine klimatske politike, različite se inicijative bave šumama: Zelena knjiga o njihovom pripremanju za klimatske promjene; uzimanje u obzir uloge šuma u međunarodnim obavezama EU-a u borbi protiv klimatskih promjena; podrška zaustavljanju daljnjeg gubitka šumskog pokrivača na svjetskom nivou najkasnije do 2030. godine i smanjivanje krčenja tropskih šuma za najmanje 50% od sada do 2020. godine; finansiranje projekata u okviru programa REDD+ čiji je cilj smanjenje emisija povezanih s krčenjem i propadanjem šuma u Aziji, Africi i Južnoj Americi itd.

2.2.2 Institucionalno upravljanje i zaštita šuma u Bosni i Hercegovini

Bez ikakve sumnje, a pozivajući se na brojne zvanične i naučne izvore, možemo konstatovati da se danas bespravna sječa se smatra veoma ozbiljnim problemom sektora šumarstva u Bosni i Hercegovini. Brojne referentne međunarodne organizacije⁴ u svojim izvještajima navode tvrde da naša zemlja predstavlja jedan od glavnih izvora ilegalnog ili/i sumnjivog drveta na tržištu zemalja Evropske unije. Upravo ova organizacija u svom izvještaju iz 2008. godine navodi da se količina drveta iz bespravne sječe iz Bosne i Hercegovine procjenjuje na 1,2 miliona m³.

⁴ Kao što je World Wildlife Fund.

Bespravne sječe šuma se u izvještajima nadležnih institucija također pominju, ali za podatke koji se navode mogu se primjetiti značajne razlike od prethodno iskazanih. Tako npr. Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH u svom izvještaju za 2012. godinu iskazuje da je „samo“ 38.603 m³ drveta bespravno oboreno u ovoj godini, uz procijenjenu vrijednost od 1.902,347 BAM. U analizi koju objavljuje Mutabdžija (2013.) navodi se da su u 2006. godini vlade oba entiteta prepoznale potrebu za usvajanjem Akcionih planova za borbu protiv protivpravnih aktivnosti u šumarstvu i drvoprerađivačkom sektoru. Oni su stavili težište na unapređenje procedura eksterne revizije i razvoja internih kapaciteta šumsko-privrednih društava. Najvažniji rezultat projekta GOVOR je da je Komponenta 13: „Mjere koje se tiču korupcije“ FAMFG-a⁵ prepoznata kao najkritičnija komponenta šumarskih vlasti u FBiH (Mutabdžija, 2013).

Na planu suprotstavljanja bespravnoj sječi šuma izdvaja se nekoliko aktivnosti institucija na različitim nivoima organizacije bosanskohercegovačkog institucionalnog sistema. Tako, a prema Žigić (2017) pojedina kantonalna šumskoprivredna društva u FBiH su izradila svoje interne programe sprečavanja i suzbijanja korupcije i bespravne sječe u šumarstvu. Ovi programi su uglavnom zasnovani na sljedećim elementima: formalno opredjeljenje društva da sprečava i suzbija korupciju; razvoj i uspostavljanje internih struktura u društvima za sprečavanje i borbu protiv korupcije; izrada i primjena mehanizama i instrumenata za sprečavanje i borbu protiv korupcije i kontinuirana edukacija i širenje informacija o značaju prevencije i suzbijanja korupcije. Kao pozitivan primjer može se izdvojiti aktivnost izvršne vlasti u Kantonu Sarajevo sredinom 2012. godine, kada Vlada Kantona Sarajevo, svojim zaključkom broj 02-05-21773-1/12 od 12. 07. 2012. godine utvrđuje Operativni plan zaštite šuma od bespravnih aktivnosti na području Kantona Sarajevo. Između ostalog, kao ključni cilj ovog plana navodi se unapređenje borbe protiv svih bespravnih aktivnosti na viši nivo uz intenzivnije uključivanje svih segmenata sistema u aktivnosti definisane ovim planom u cilju efektivnije zaštite šumskih resursa Kantona Sarajevo. U ovom federalnom kantonu donesen je i novi zakon koji reguliše oblast upravljanja i zaštite šuma o šumama⁶, koji kao jedan od prioriteta postavlja efektivnu zaštitu šumskog bogatstva Kantona Sarajevo, pri čemu je nastavljena i primjena Operativnog plana zaštite šuma od bespravnih aktivnosti na području Kantona Sarajevo. U ovom planu naročito se ističu tri strateška cilja koja se odnose na različite oblike nezakonitog postupanja a definisani su kao bespravne sječe, bespravni transport drvene mase (uključujući oblovinu, rezanu građu i mobilijar) te nelegalne rezne jedinice.

Operativnim planom zaštite šuma od bespravnih aktivnosti na području Kantona Sarajevo analizirana je aktuelna problematika bespravnih aktivnosti na području Kantona

⁵ Okvir za analizu i praćenje uprave u šumarstvu u izradi FAO i PROFOR-a u 2011

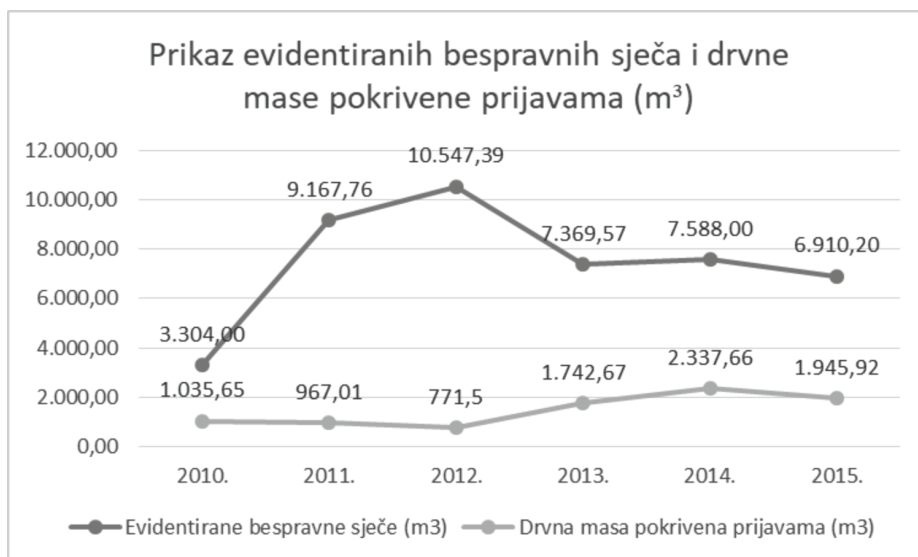
⁶ Temeljem presude Ustavnog suda Federacije BiH o prestanku primjene Uredbe o šumama Federacije BiH od 06.12.2011. godine, nastupio je period pravnog vakuuma u procesu korištenja i zaštite šumskih resursa u Federaciji BiH, te nadležno Ministarstvo privrede Vlade Kantona Sarajevo poduzima aktivnosti kojim u julu 2012. godine izrađuje i predlaže Zakon o šumama Kantona Sarajevo, koji Skupština Kantona Sarajevo usvaja na sjednici održanoj dana 30.01.2013. godine. Zakon je objavljen u „Službenim novinama Kantona Sarajevo“, broj 5/13.

Sarajevo. Obrađena je procjena stanja obima bespravnih sječa, šumskih požara i pozajmišta, te su jasno definisana područja⁷ sa najvećim stepenom ugroženosti od bespravnih sječa po općinama. Na planu suzbijanja bespravnog transporta drvne građe planirane su sljedeće aktivnosti: definisanje putnih komunikacija (šumskih i lokalnih) na kojima se obavlja transport drvne mase, uspostava koordinacionog tijela za praćenje navedenih aktivnosti, uspostava stalnih kontrolnih tačaka - 24 sata i povremenih kontrola na putnim pravcima koji nisu definisana kao prioriteti ostalih tačaka na putnim pravcima, kontrolna patrolna osmatranja reona, monitoring provođenja navedenih kontrola, zapljena i lagerovanje drvne mase na mjestima koja su određena, i prodaja izuzete drvne mase putem licitacije. Strateški cilj koji se odnosi na nelegalne rezne jedinice predviđene su aktivnosti utvrđivanja tačnih lokacija i broja nelegalnih reznih jedinica, izdavanja odobrenja za rad onih koje zadovoljavaju zakonom predviđene uslove, pečaćenje i zatvaranje nelegalnih reznih jedinica koje ne zadovoljavaju uslove za rad i monitoring praćenja rada reznih jedinica.

U istraživanju koje je provela Žigić (2017) navodi se i da su dosadašnje aktivnosti iz Operativnog plana zaštite šuma od bespravnih aktivnosti na području Kantona Sarajevo dale pozitivne rezultate sa aspekta borbe protiv svih vidova bespravnih radnji u oblasti šumarstva. U ilustraciji broj 1 navedeni su pokazatelji iz zvaničnih izvještaja o bespravnim sječama šuma u Kantonu Sarajevu za period 2010.-2015. godina, sa posebnim pokazateljima drvnim masama evidentiranih bespravnih sječa koji su pokrivene odnosno koje nisu pokrivene podnesenim prijavama nadležnim pravosudnim institucijama. Jasno i nedvosmisleno je vidljiva očigledna razlika koja upućuje na izuzetno velike količine nezakonite posjećene drvne mase za koju nisu podnesene prijave, dakle za koje se uopšte ne vode sudski postupci.

U kontekstu prethodno pomenutih ocjena možemo istaći i mišljenje Milosavljevića (2009.) koji navodi da iako u Federaciji Bosne i Hercegovine je na snazi šest zakona koji tretiraju oblast zaštite okoliša (Zakon o fondu za zaštitu okoliša, Zakon o vodama, Zakon o zaštiti prirode, Zakon u opravljaju otpadom, Zakon o zaštiti okoliša i Zakon o zaštiti zraka) situacija, bar u oblasti nekontrolisane sječe šuma, nikada nije bila teža.

⁷ Područja koja su najizraženija po obimu bespravnih sječa u odjeljenju za područje općina Hadžići i Ilidža su lokaliteti Mehine Luke, Ormanj, Pratača, Kraljevac, Vela, dio Miševića, Igman i Rakovica. U odjeljenju za općinu Ilijaš najugroženija područja su kanjon rijeke Misoče, Panjevo, Gornja Bioča, Ljubinići i Visojevica. U odjeljenju za općinu Trnovo najugroženija područja su uglavnom lokaliteti pored regionalnih i lokalnih puteva. Najugroženiji su lokaliteti uz regionalni put Krupac-Sinanovići i Trnovo-Grebak-Goražde. U odjeljenju za područje općina Stari Grad, Centar, Novi Grad, Novo Sarajevo i Vogošću lokaliteti koji su najviše izloženi bespravnim sječama su: Radića potok, Tihovići, Rječice, Paljevo, Bojnik, Žirak, Kremeš, Djevojačke vode, te Babin potok.

Ilustracija 1

2.2.3 Protivpravna ponašanja u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine u zaštiti šumskih resursa

Šumske krađe u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine definisane se prekršajnopравnim i krivičnopравnim odredbama. Ova pojava spada u kategoriju ekološkog kriminaliteta kojim se ugrožava i/ili povrijeđuje životna sredina u kojoj šume imaju nezamjenjivu korisnu ulogu. Definisanjem i kategorizacijom elemenata životne sredine bavi se Marić (1985.) koji naglašava da se mogu izdvojiti dva načina u definisanja navedenog pojma. Tako šire shvatanja pojma životne sredine podrazumijeva cijelu biosferu, odnosno živi omotač zemlje, bez obzira na to što čovjeku nisu dostupna navedena prostranstva, jer je činjenica da razvoj savremene tehnike i nauke stvara mogućnosti za ovladavanje i ovih prostranstava. Dok se u užem smislu, životna sredina uglavnom određuje kao prostor u kome je čovjek stalno i aktivno prisutan. Jasno je šume predstavljaju značajan element životnog prostora u obje definicije. Shodno tome, pojavni oblici ugrožavanja i povrede šuma predstavljaju vidove ekološkog kriminaliteta, za koji se može reći da se intenzivno razvija i sve više dobija karakteristiku jednog od najtežih oblika kriminaliteta kojim se ugrožavaju osnovne ljudske vrijednosti i interesi.

Pod objektom šire pravne zaštite šumskih resursa podrazumijevaju se šumski proizvodi odnosno svi proizvodi šuma i šumskog zemljišta, uključujući, ali ne ograničavajući se na šumsko drveće i žbunje i sve njihove dijelove; sjeme, koštunjavo voće, bobičaste plodove, koru drveta, korijen, šišarke i plodove druge vegetacije unutar šume; mahovinu, paprat, travu, trsku, cvijeće, ljekovito, aromatsko i jestivo bilje i druge biljke; gljive; biljni sok ili smolu; med; listinac; divljači i ostale životinje koje žive u šumi; travnati ili

pašnjački prekrivač; treset, zemlju, pijesak, šljunak, kamen. Navedeni proizvodi spadaju u sekundarne šumske proizvode, i, prema Zakonu o šumama, u šumi i na šumskom zemljištu zabranjeno je iskorištavanje humusa, gline, treseta, pijeska, šljunka, krečnjaka, kamena i mineralnih sirovina, kao i skidanje kore sa drveća i bušenje stabala, uklanjanje iz šume grana i drugih ostataka drveta od sječe kao i ostalih organskih materija koje su neophodne za poboljšanje plodnosti tla. (Žigić, 2017)

Ipak, kao najčešće protivpravno ponašanje kojim se krše propisa iz oblasti zaštite šuma, jeste krađa drvenih sortimenata, odnosno šumska krađa. Ovo ponašanje propisano je ne samo krivičnim zakonima već postoji i prekršajno pravna odredba, koja se u Federaciji Bosne i Hercegovine odnosi na oblike u kojima je evidentirana količina oborenog drveta manja od 2m³ odnosno u Republici Srpskoj 5m³. Dakle odredba krivičnog djela se primjenjuje u svim slučajevima u kojima postoje elementi da je količina oborenog drveta veća od dva odnosno pet kubnih metara. Šumska krađa u Republici Srpskoj propisana je kroz krivičnopravnu odredbu krivičnog djela „Krađa“⁸, dok u Federaciji Bosne i Hercegovine postoji posebna *lex specialis* odredba ovog djela pod nazivom „Šumska krađa“⁹. Krivičnopravna odredba u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine¹⁰ bez značajnijih razlika je u odnosu na definiciju krivičnog djela u Federaciji Bosne i Hercegovine. Pored osnovnih oblika u svim navedenim zakonima šume i šumski resursi pojavljuju se kao primarni ili sekundarni oblici krivičnopravne zaštite i drugih krivičnih djela kojima se na različite načine u manjoj ili većoj mjeri ugrožava ili povrijeđuje ovaj prirodni resurs.

Prijave za krivična djela „šumske krađe“ podnose se nadležnim tužilaštvima, te se dalje procesuiraju na sudu po ispunjenju zakonskih uslova. Kao podnositelji prijava najčešće se pojavljuju čuvari šuma kao i građani, dok prijave mogu doći i od strane ovlašteni službenih lica policijskih tijela, šumarskih inspektora, a postoji mogućnost anonimnog ili pseudonimnog prijavljivanja. Prekršajna prijava se podnose ukoliko je količina oborenog drveta manja od 2 m³, a za ovu svrhu kreirani su obrasci za prijavu šumske štete koji se podnose po službenoj dužnosti. Osnovni podaci koji se trebaju unijeti u prijavu su da li je djelo počinjeno na štetu državne ili privatne svojine, naziv mjesnog područja i opštine u kojoj je djelo počinjeno, kao i vrijeme počinjenja krivičnog djela. U obrazloženju se navode detalji koji se opisuje prizor zatečen na licu mjesta, uz napomenu na koji način je djelo spoznato. Nakon podataka o osumnjičenom počiniocu, navode se mogući razlozi zbog kojeg je počinjeno djelo, kao i mišljenje o količini drveta koja je posječena ili uništena. Na kraju, navode se oruđa koja su kod osumnjičenog pronađena uz napomenu da li su i zaplijenjena i na koji način su skladištena. Nadležno tužilaštvo zaprima i pregledava dostavljenu dokumentaciju, te, ukoliko je ista kompletna, dodjeljuje broj Kantonalnog tužilaštva. Temeljem informacija i činjenica o količini bespravno

⁸ Član 224. Stav 3. (osnovni oblik djela i stav 4. (kvalifikovani oblik djela), Krivični zakon Republike Srpske, „Sl. glasnik RS“, br.64/2017.

⁹ Član 316., Krivični zakon FBiH, „Sl. novine FBiH 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14.

¹⁰ Član 310., Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, „Sl. glasnik BD BiH“ broj 10/03, 45/04, 06/05, 21/10 i 52/11.

oborenog drveta kao i svim dokumentovanim okolnostima počinjenog djela, tužilac donosi odluku u kojem će se postupku prijava realizovati – krivičnom ili prekršajnom. Zakonom o krivičnom postupku precizno je definisan krivični postupak, dok se zakonima o prekršajima propisuje da se prekršajni postupak pokreće izdavanjem prekršajnog naloga ili podnošenjem zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka sudu koji je nadležan. U slučaju da se namjerava podnijeti zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka neophodno je da se utvrdi da ne postoje uslovi za izdavanje prekršajnog naloga.

Poseban, nerijetko odlučujući značaj za dalji tok postupka imaju kriminalističke radnje na licu mjesta kao i radnje ovlaštenih službenih osoba u toku krivične istrage. Kako naglašava Korajlić (2008.), polazeći od činjenice da upravo kod ovih krivičnih djela mišljenje vještaka ima posebnu ulogu i značaj i direktno utiče na ishod krivičnog postupka, bitno je prilikom izbora vještaka voditi računa o tome da to bude lice odgovarajuće struke. Na značaj postupanja u provođenju kriminalističkih radnji ukazuje i Bošković (2000.) koji ukazuje na specifičnosti vršenja uviđaja koji se vrši na velikom prostoru, odnosno obuhvata veliku teritoriju, što i otežava njegovo provođenje. Također, većina uviđaja se provodi u uslovima smanjenje vidljivosti, to jest u kasnim noćnim satima, najčešće kad se izvršilac uhvati na licu mjesta izvršenja djela.

3. Aktivnosti i obilježja sistema suzbijanja šumskih krađa

Šumske krađe uz ostala krivična djela kojima se povrijeđuju ili ugrožavaju šumski resursi predstavljaju centralnu kategoriju pojave ekološkog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini. Milosavljević (2009.) naglašava da je ovaj vid kriminaliteta moguće posmatrati kao jednu novu formu organizovanog ekološkog kriminaliteta. Ono što je najznačajnije, svakako je sadržano u tvrdnjama da je organizovani ekološki kriminalitet, kao supstrat štetnog djelovanja na sveukupni ekosistem, dio ukupnog kriminaliteta, jedna od njegovih novoizraženih komponenti, proisteklih upravo iz društvenog razvoja. Uperen je protiv humano-ekoloških vrijednosti, koje, u sklopu vrijednosti što ih savremeno društvo izražava i štiti, zauzimaju sve istaknutije mjesto jer su osnov opstanka čovjeka ne samo kao jedinke, već i kao vrste.

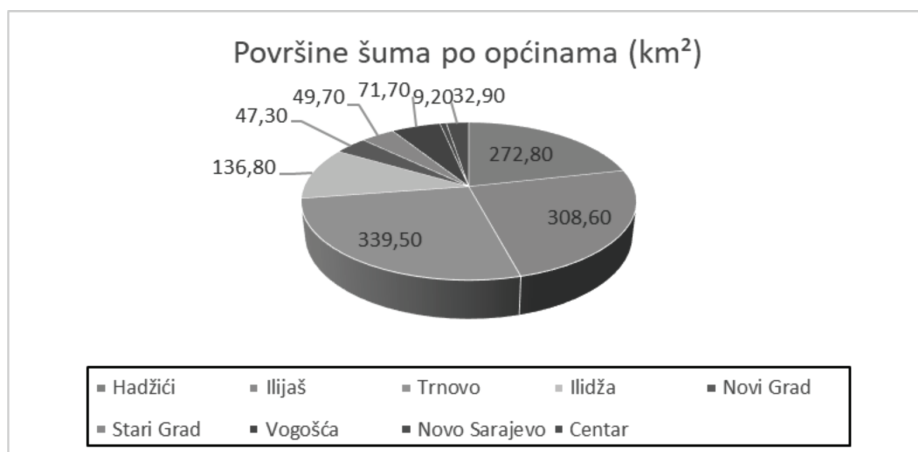
Složena zakonska i institucionalna infrastruktura za upravljanje i zaštitu šuma uz nedjelovanje mehanizama nadzora i kontrole čine šumske resurse veoma izloženim za brojne oblike protivpravnih ponašanja. Dostupne analize i ocjene ukazuju da najteža situacija po ovom pitanju u dvije opštine u Bosni i Hercegovini, Kneževu u Republici Srpskoj, te Drvaru u Federaciji Bosne i Hercegovine. Nerijetko se u izvještajima navodi da, iako šumarije balvane treba da isporučuju formalno (samo) registrovanim preduzećima, često se dešava da drvo završava kod neregistrovanih odnosno ilegalnih subjekata. Tako u nekim opštinama, postoje procjene da su čak između 50% i 70% pilana neregistrovane ili, u najboljem slučaju, nemaju valjanu i validnu dokumentaciju za svoj rad. Takav podatak u svom istraživanju potvrđuje i Žigić (2017), koja navodi da se u vezi s tim pojavljuje i svojevrstan apsurd. Upravo takvi subjekti su i „najurednije platiše“, pa im se i dostavljaju najveće količine drveta. Kapaciteti tih pilana nadmašuju planove sječe, pa se nerijetko dešava da pojedine šume budu sasvim zbrisane i sve drveće

posjećeno. Zabilježeni su i slučajevi da se selektivno briše i drvo za kojim je veća potražnja, te iako šuma teoretski opstane, neke vrste više ne postoje.

Kanton Sarajevo također obiluje izuzetnim šumskim resursima, koje predstavljaju značajan ekološki i privredni kapacitet. Prema zvaničnim pokazateljima u ovom kantonu se šume prostiru na nešto manje od 83000 ha, od čega je oko 85% u državnom a ostatak u privatnom vlasništvu. Analizirajući dokumentovane izvještaje te presuđene slučajeve izdvaja se niz karakteristika ovih djela koja se u Kantonu Sarajevo najčešće vrše u popodnevnim te noćnim satima, kao i u danima vikenda i praznicima. Pored toga, u svom istraživanju Žigić (2017) navodi da ne postoje karakteristični tipovi počinioca za ovo krivično djelo, iz razloga jer ga može počiniti svako ko ima sredstvo za izvršenje, što dodatno otežava njihovo otkrivanje i suzbijanje. Sječe se najčešće vrše motornim pilama, a posječena drva se dalje pomoću traktora, prikolica, kombija te kamiona prevoze kupcima. Ponekad se dalji transport obavlja odmah, a ponekad se čeka prigodno vrijeme kada se zna da čuvari nisu u blizini. Počinitelj uglavnom ima saučesnike, te su svi veoma dobro uvezani i obavještavaju počinitelja o dolasku čuvara ili policije. Za potrebe ovog rada izdvojeni su podaci za Kanton Sarajevo, koji predstavlja prostor bogat šumama ali u kojem je ekološki kriminalitet na žalost izražen problem. Ovaj kanton ujedno predstavlja i prostor u kojem je smješten glavni grad države koji bi po mnogo čemu treba biti uzor ostalima, pa tako i u efektivnosti i efikasnosti suprotstavljanja šumskim krađama a da li je to tako moći će se procijeniti između ostalog i temeljem rezultata istraživanja prezentovanih ovim radom.

3.1 . Šume, šumski resursi i njihova zaštita u Kantonu Sarajevo

Važeće šumskogospodarske osnove za državne i privatne šume koristit će se kao osnovni izvor podataka o šumskim resursima na području Kantona Sarajevo, a odnose se na površine šuma i šumskog zemljišta, zalihe drvene mase, godišnji zapreminski prirast i sječivi etat. Prema pomenutim izvorima visoke šume zauzimaju oko 50% površine svih šuma u Kantonu Sarajevo što ukazuje na relativno nezadovoljavajuće ukupno stanje po pitanju zastupljenosti ekonomski najvrijednijih kategorija šuma. Relativno niska zastupljenost izdanačkih šuma u državnom vlasništvu (13%) donekle ublažava prethodnu konstataciju. Pored toga, jedna trećina šuma i šumskih zemljišta u državnom vlasništvu na području Kantona Sarajevo je neproduktivna (nije moguće pošumljavanje zbog ekstremnih stanišnih uslova), minirana ili se radi o goletima (Žigić, 2017, str. 56). Može se konstatovati da su neproduktivne površine gotovo trajno izgubljene za gospodarenje, uz eventualnu mogućnost primjene intenzivnih melioracionih aktivnosti kojima bi se njihova produktivnost mogla djelimično ili trajno povratiti. Ipak, brojni prostori iz ove kategorije ipak su upotrebljivi za druge svrhe kao što su turizam, planinarenje, lovstvo, pašarenje, te bi se time mogao značajno smanjiti pritisak različitih interesnih grupa na produktivne šume kao i šumska zemljišta. Bitno obilježje šuma u Kantonu Sarajevo predstavlja i distribucija ovog resursa na opštine (Ilustracija 2), gdje je primjetno da se većina šumskih kapaciteta nalazi u opštinama Iliaš, Hadžići i Trnovo.

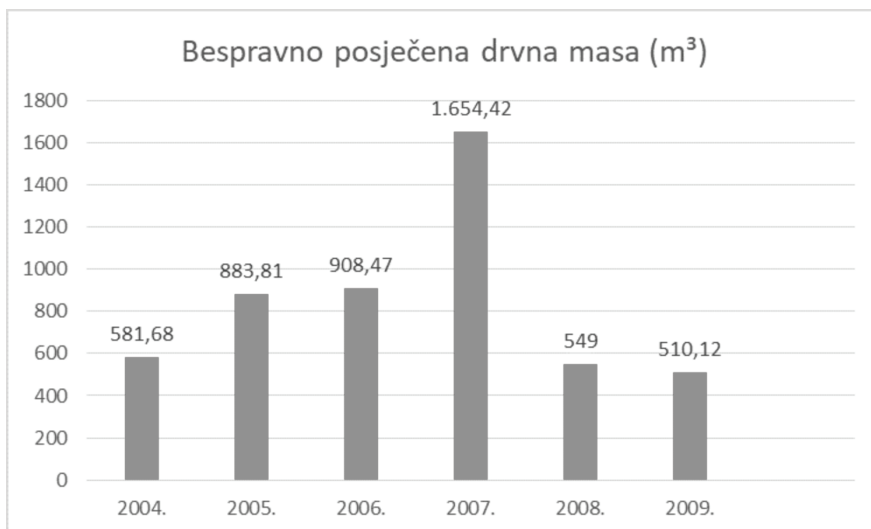
Ilustracija 2

Zakon o šumama Kantona Sarajevo¹¹ je temeljni propis koji reguliše zaštitu šuma u Kantonu Sarajevo, kojim se obezbjeđuje neposredna zaštita državnih šuma i šumskog zemljišta, a misli se na čuvanje šuma od: šumskih požara i drugih elementarnih nepogoda, biljnih bolesti i štetočina, bespravnog prisvajanja i korištenja i drugih protivzakonitih radnji, kao i kontrolu korištenja i prometa šumskih proizvoda iz privatnih šuma putem čuvara šuma. Čuvari šuma Kantonalne Uprave za šumarstvo raspoređeni po određenim čuvarskim reonima, a zaduženi su primarno za čuvanje šume od šumskih požara na način kako je utvrđeno Zakonom o šumama Kantona Sarajevo i planovima zaštite šuma od požara; čuvanjem šume i šumskog zemljišta od bespravnog zauzimanja i korištenja, od bespravnih sječa, te da sprječava bespravnu izgradnju u šumi i na šumskim zemljištima; evidentiraju bespravno posječenost stabla u propisane obrasce i te da ih obilježavaju; prate pojave i kretanje biljnih bolesti i štetočina i štete nanese šumi od divljači; prate održavanje šumskog reda; sprječavaju nezakonito pokretanje drveta iz šume, ubiranje i sakupljanje nedrvenih proizvoda i stavljanje istih u promet; zaustavljaju prevozna sredstva, pregledaju teret koji se prevozi i pregledaju prateću dokumentaciju za prevoz šumskih sortimenata; evidentiraju, obilježavaju i privremeno oduzimaju šumske drvene proizvode koji su stavljeni u promet u suprotnosti sa odredbama Zakona o šumama Kantona Sarajevo; pregledavaju porijeklo drveta u pogonima za preradu drveta i na svim drugim mjestima gdje se drvo drži; pregledavaju sav transport na šumskim putevima; sprječavaju istresanje i deponovanje ili odlaganje smeća i drugog otpada u šumu i uništavanje graničnih znakova; sačinjavaju zapisnik o protivpravnoj radnji sa neophodnim podacima o izvršenoj radnji, izvršiocima i visini štete; obavezno legitimišu sva lica zatečena u vršenju prekršajnih radnji po ovom zakonu i krivičnih djela koja se odnose na šume ili za koja postoji osnovana sumnja da su izvršila takva djela, te obavezno obavještavaju Upravu za šumarstvo, policijsku upravu i šumarsku inspekciju o svim zapaženim nepravilnostima.

¹¹ Zakon o šumama Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 5/13)

3.2. Bespravno posječena drvena masa u Kantonu Sarajevo

Prije analize izvještaja policijskih i pravosudnih tijela o podnešenim prijavama i postupcima za šumske krađe, kratko ćemo se osvrnuti na podatke o bespravno posjećenoj drvenoj masi u šumama Kantona Sarajevo. Tako, poredeći podatke o planiranim sječama sa podacima o evidentiranoj bespravno posjećenoj masi može se konstatovati da podaci prikazani u ilustraciji 3, ne oslikavaju pravo stanje na terenu. Naime, prema analiziranim podacima može se zaključiti da su registrovane bespravne sječe vrlo malo zastupljene i kao takve su gotovo beznačajne u odnosu na sječivi etat koji je planiran šumskogospodarskim osnovama, a koji prema zvaničnim dokumentima iznosi 199.678,40 m³. Pozivajući se na navedene podatke, registrovana bespravna šteta za 2008. i 2009. godinu, koja iznosi 1059,12 m³ u odnosu ostvarenog sječivog etata za navedene godine, može se zaključiti da su bespravne sječe iznosile 0,31%, odnosno 0,36% od ostvarenog provođenjem Plana primopredaje¹², dok je stanje na terenu sasvim drugačije. Tako, jasno je uočljivo da postoji visok stepen sumnje da za veliki broj panjeva kod bespravno posječenih stabala, koji su evidentirani na terenu, nisu podnesene prijave, a kao takvi nisu registrovani u knjizi panjeva, što je posebno vidljivo i iz iskaza sječa za period 2004.-2009. godina, koji je urađen od strane JKP "Sarajevo-šume".

Ilustracija 3

¹² Vidjeti više u: Ministarstvo privrede-Uprava za šumarstvo: Izvještaj o realizaciji plana primopredaje čuvanja šuma i šumskog zemljišta u državnom vlasništvu između Kantonalne uprave za šumarstvo i JKP "Sarajevo-šuma" d.o.o. Sarajevo na području Kantona Sarajevo, Sarajevo, juli 2010. godina

Temeljem analiziranih podataka u ovom radu ali i korištenih podataka analiziranih u istraživanju Žigić (2017, str. 63-71), može se konstatovati da postoji visok stepen vjerovatnoće da nisu postojale kontrole rada čuvara šuma i revirnika, kao i tehnologa za uzgoj i zaštitu šuma od strane JKP "Sarajevo-šume". Također, svi evidentirani panjevi nisu zavedeni u knjigu panjeva, što je vidljivo iz iskaza sječa za period 2004.-2009. godina, koji je urađen od strane preduzeća JKP "Sarajevo-šume". Shodno gore navedenom od strane tadašnje uprave JKP "Sarajevo-šume", nisu pokretane akcije na sprečavanju i zaustavljanju bespravnih sječa. Ovo proizilazi iz činjenice da ne postoje pokrenuti postupci protiv odgovornih ili da je netko odgovarao za ovako velike pričinjene bespravne sječe, kao i za podatke koji ni u kom slučaju nisu bili mjerodavni za podnošenje prijave za šumsku štetu. Naime, radi se o velikim razlikama podataka o pričinjenoj bespravnoj sječi koje su registrovane i podataka za koje su podnesene prijave za šumsku štetu. Također, konstatovan je i veliki broj nelegalnih reznih jedinica, odlagališta smeća kao i uzurpacija šuma i šumskog zemljišta u državnom vlasništvu (Ministarstvo privrede – Uprava za šumarstvo Kantona Sarajevo). Interesan je nalaz iste autorice, koja kroz istraživanje dolazi do podatka da je prema izvještaju iz 2010. godine, 66,84% od ukupno posjećene drvene mase provedeno u liščarskim šumama, iako se te šume javljaju u rubnim područjima naseljenih mjesta te su vidljive za internu kontrolu preduzeća i šumarske inspekcije. To samo dokazuje da nisu poduzimane nikakve mjere na sprečavanju bespravne sječe od strane tadašnjih upravitelja, odnosno JKP „Sarajevo-šume“. S druge strane, upečatljiv je podatak da je 93,95% od svih bespravnih sječa četinaru izvršeno da teritoriji općine Ilijaš, te da je komisija za primopredaju evidentovala nevjerovatnu 81 nelegalnu reznu jedinicu i 5 radionica za proizvodnju stolova, stolica i slično.

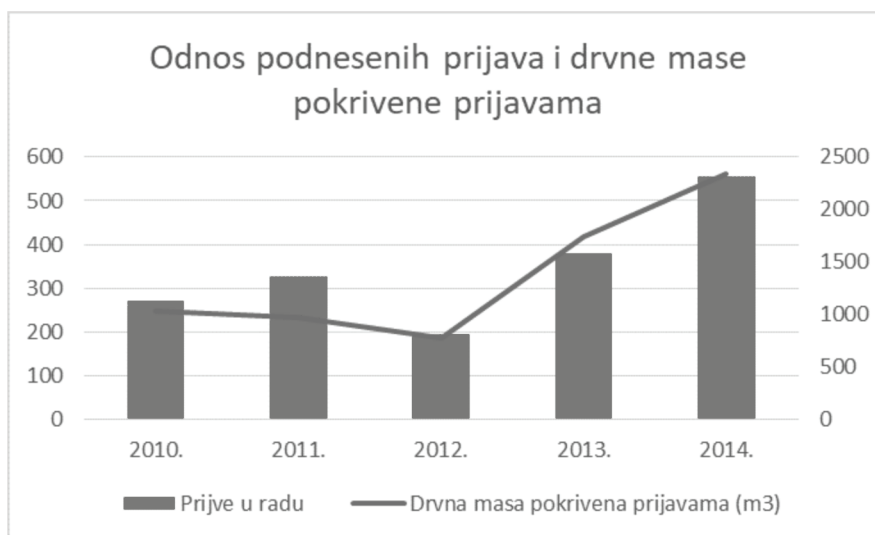
3.3. Osnovne karakteristike inspeksijskih, policijskih i tužilačkih podataka o šumskim krađama u Kantonu Sarajevo

Prilikom fenomenološke analize podataka o zvanično registrovanom kriminalitetu neophodno je ukazati da i oblik protivpravnom ponašanja obilježavaju izuzetna ekspanzija, organizovanost, nerijetko povezanost sa djelima koja se svrstavaju u kategoriju „kriminaliteta bijelog okovratnika“ te posebno da se za ovaj oblik kriminaliteta procjenjuje izuzetno visoka stopa tamne brojke. Navedena obilježja u vezi su i s posebnom karakteristikom ovog vida kriminaliteta koju naglašava Miladinović (2005.) a odnosi se na viktomološki aspekt, prema kome su svi žrtve, iako se stiče utisak u ambijentu da niko nije žrtva.

Prostorni okvir provedenog istraživanja o zvanično registrovanim oblicima krivičnog djela šumske krađe, kako smo ranije istakli, odnosi se na područje Kantona Sarajevo a vremenski okvir je određen za petogodišnji period od 2010. do 2014. godine. U narednim izlaganjima bit će prikazani rezultati analize sljedećih podataka: ukupan broj prijava u radu, ukupan broj istraga, broj naredbi o nepokretanju istraga, broj obustavljenih istraga, broj podignutih i potvrđenih optužnica. Pored navedenih, ali u nešto manjem obimu, prikazat ćemo i rezultate analize osuđujućih presuda za predmetna krivična

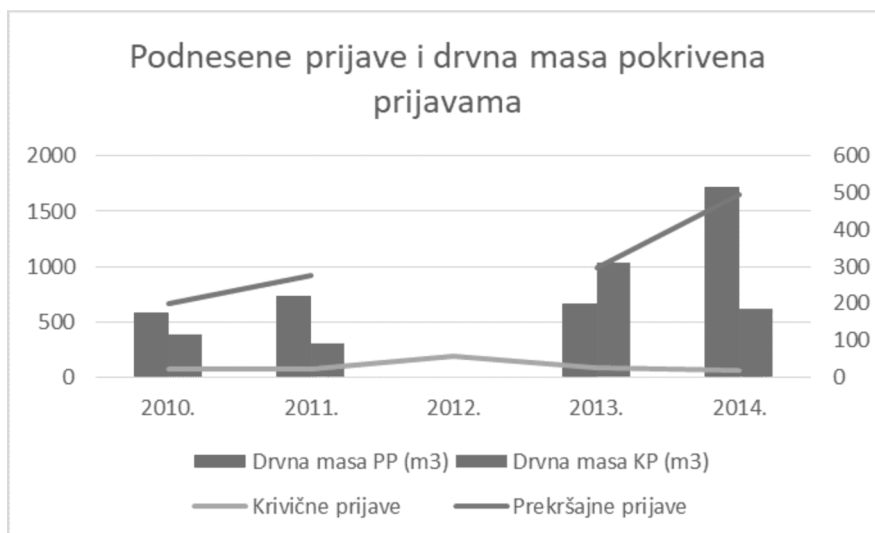
djela, a posebno zatvorske, novčane i uslovne kazne, sudske opomene, te obustave postupka i oslobađanje od kazne.

Uprava za šumarstvo Kantona Sarajevo jedna je od institucija koja podnosi prijave za šumske krađe i o tome vodi evidencije. Prema analiziranim podacima (ilustracija 4) uočljiv je blagi porast u broju prijava ali porast u količinama drvene mase pokrivene prijavama nije proporcionalan broju prijava. Posebno je intrigantna razlika u odnosu na ranije prikazane podatke o količinama drvene mase koja nije pokrivena prijavama nadležnih institucija, što svakako može biti značajan potencijal za korekciju i unaprjeđenje djelovanja ovih institucija.

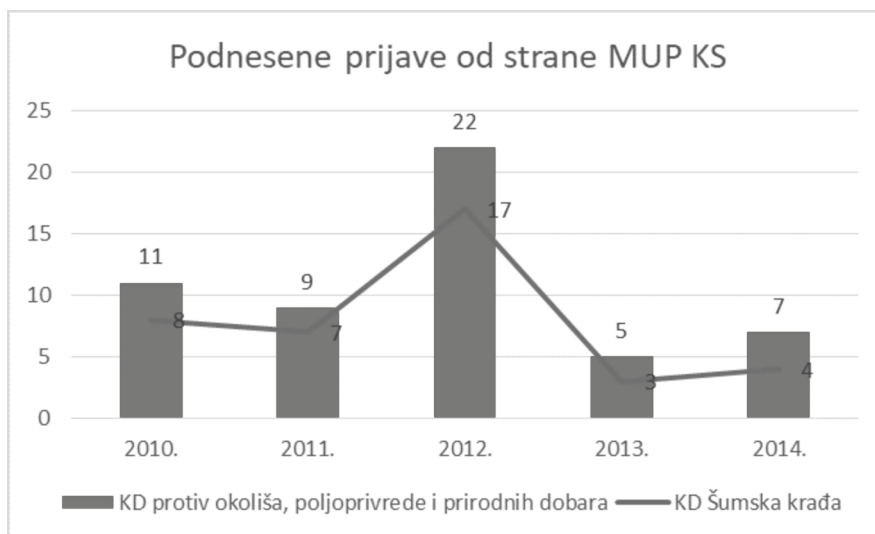

Ilustracija 4

Unutar Kantonalne uprave za inspekcijske poslove djeluje i inspekcija nadležna za podnošenje prekršajnih i krivičnih prijava u oblasti zaštite od šumskih krađa. U ilustraciji 5 prikazani su podaci o broju podnesenih prijava od strane ove institucije te odgovarajući podaci za drvenu masu pokrivenu prijavama prema odabranom vremenskom okviru. Tako, uočljivo je da je najviše prijava za šumsku štetu podneseno u 2014. godini, od čega, 494 prijave su bile prekršajne, dok su evidentirane 63 krivične prijave. Najmanje prijava zabilježeno je 2012. godine, ukupno 195, i sve su bile krivične, mada je u toj godini u odnosu na cjelokupni posmatrani period podneseno najviše izvještaja o počinjenim krivičnim djelima, što se svakako može izdvojiti kao zapažen rezultat posmatrane institucije. Ipak za ovu godinu nisu nam bili dostupni podaci o količini drvene mase pokrivene prijavama tako da ostaje rezerva kod ocjene o uspjehu u radu ove institucije u ovoj godini. U 2013. zabilježeno je ukupno 380 prijava, što nam ukazuje na trend povećanja prijava u radu za ovo djelo ali samo za prekršajni a na žalost ne i za krivični referat, kod koga je evidentan pad broja podnesenih prijava u posljednje dvije posmatrane godine.

Ilustracija 5

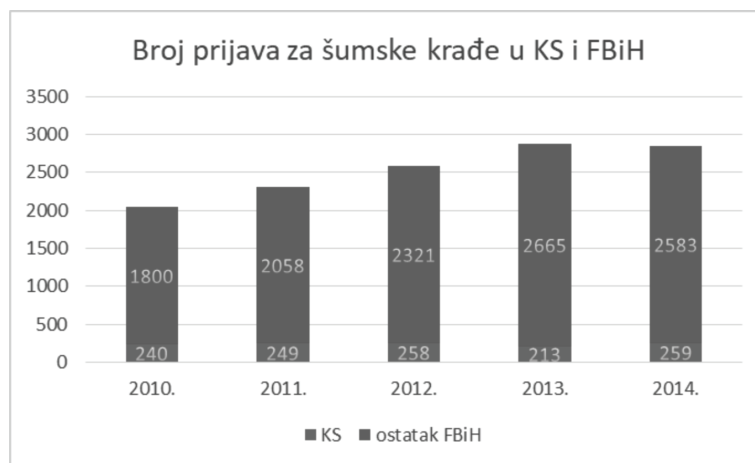

Ilustracija 6

Prema izvještajima MUP-a Kantona Sarajevo, prijavljen je veoma mali broj krivičnih djela protiv okoliša, poljoprivrede i privrednih dobara, ukupno 54 u posmatranom periodu od pet godina. Prisutan je trend smanjenja broja prijava koje se podnose u posljednje dvije godine. Najviše prijavljenih krivičnih djela zabilježeno je 2012. godine, ukupno 22, a najmanje 2013. godine - 5 krivičnih djela.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, putem Uprave policije također je podnosilo izvještaje o počinjenim krivičnim djelima šumske krađe. Ilustracijom 6 prikazani su podaci o broju podesenih prijava sa uporednim prikazom sa brojem prijava podnesenih za sva djela iz grupe krivičnih djela protiv okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara. Uzimajući u obzir vremenski okvir posmatranog djelovanja ove institucije, može se reći da se radi o skromnom učinku u pogledu kriminalističkog djelovanja u borbi protiv šumskih krađa te se osnovano može pretpostaviti da iskazani pokazatelji ne opisuju stvarno stanje kada je u pitanju ovo krivično djelo.

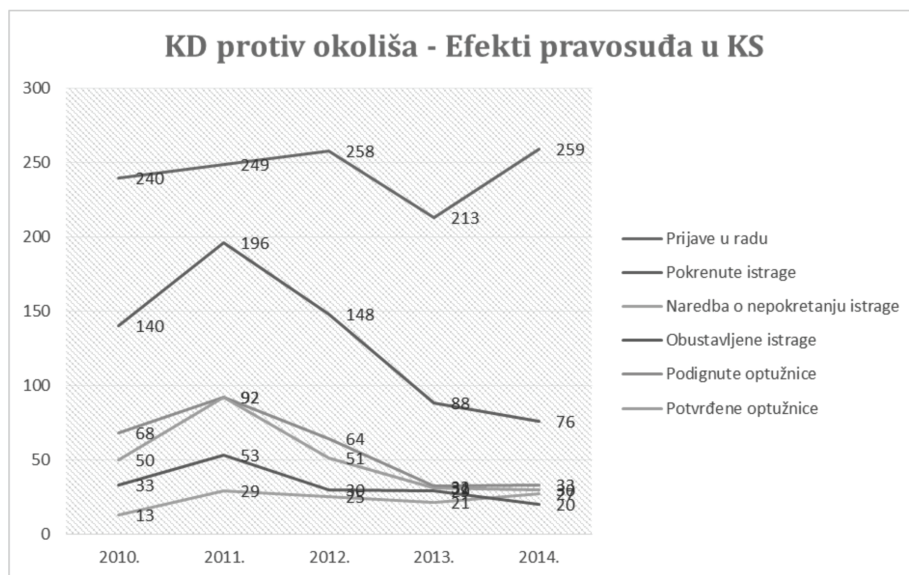
Za prethodno navedene tvrdnje nalazimo argumente i u uporednim podacima o broju ukupno podnesenih izvještaja za krivično djelo šumska krađa u Kantonu Sarajevu na spram broja ukupno podnesenih prijava u cijeloj Federaciji Bosne i Hercegovine¹³ (Ilustracija 7). Da bi aktivnosti otkrivanja i efektivnijeg prijavljivanja krivičnih djela šumske krađe u Kantonu Sarajevo trebale ali i mogle biti mnogo izraženije, ovom prilikom navodimo da se radi o prostoru koji je izuzetno bogat šumama te je s toga i izloženiji ovom vidu kriminaliteta što bi se trebalo primjetiti i u broju podnesenih prijava. Pored ovoga, Kanton Sarajevo je i najrazvijenija cjelina Bosne i Hercegovine prema brojnim pokazateljima te posjeduje značajno veće institucionalne potencijale za suprotstavljanje ovom obliku kriminaliteta što se na žalost ne iskazuje u njihovim rezultatima rada.

Ilustracija 7

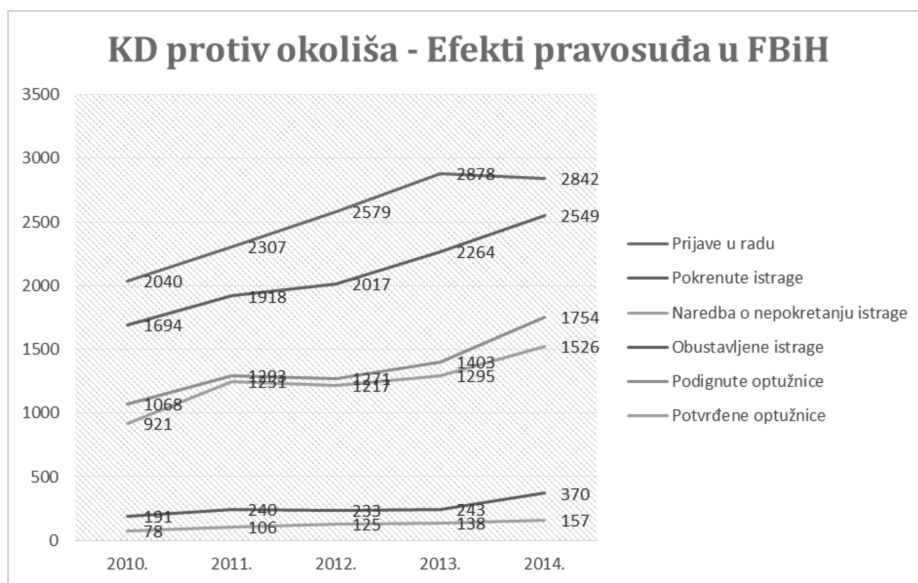
¹³ Korišteni podaci iz zvaničnog Izvještaj Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo za potrebe istraživanja.

U narednom izlaganju osvrnut ćemo se na osnovne rezultate analize djelovanja pravosudnih institucija u Kantonu Sarajevu u pravcu krivičnog gonjenja kao i ostalih faza krivičnog postupka za krivična djela protiv okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara, u kojima najveći broj otpada na šumske krađe. U Ilustraciji 8 prikazano je kretanje broja prijave u radu, pokrenutih istraga, naredbi o nepokretanju istraga, obustava postupka, podignutih te potvrđenih optužnica u radu kantonalnog tužilaštva u Sarajevu u petogodišnjem posmatranom periodu. Primjetno je linearno opadanje brojeva tokom godina u svim navedenim kategorijama osim u slučaju broja prijave u radu, pri čemu su značajnije izražena smanjenja u broju pokrenutih istraga, podignutih i potvrđenih optužnica, temeljem možemo zaključiti da postoje određeni problemi u krivičnom gonjenju počinilaca ovih krivičnih djela obzirom da broj prijave ne opada. U isto vrijeme ne bilježi se pad u broju obustava postupka odnosno naredio neprovođenju istraga, naprotiv, može se govoriti i o blagom porastu ovih oblika ishoda postupka, što podupire tezu o neefektivnosti tužilaštva u vođenju postupaka protiv počinilaca ovih krivičnih djela. Također, kako naglašava i Žigić (2017), više od polovine prijavljenih slučajeva u posmatranom periodu, posebno posljednjih godina, je još uvijek u fazi istrage, što nam govori da suđenja traju dugo i time daju počiniteljima vremena i prilike da nastave sa činjenjem krivičnih djela.

Ilustracija 8

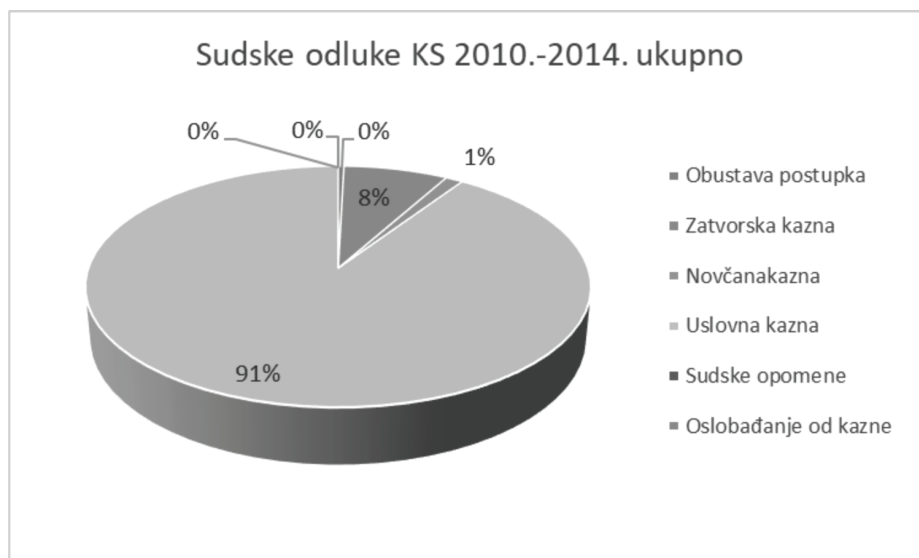
Kratko ćemo se osvrnuti i na pokazatelje o efektima djelovanja pravosudnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine u pogledu krivičnog progona i procesuiranja počini-laca krivičnih djela protiv okoliša (Ilustracija 9). Tako, posmatrajući petogodišnji period u cijelosti, primjetno je da od 12.646 prijavljenih krivičnih djela u ovom entitetu je podignuto optužnica za 6.789 slučajeva, a broj potvrđenih optužnica je za 6.210 djela, što nam govori da se potvrđivanje optužnica desilo u skoro 50% slučajeva, dok je u Kantonu Sarajevo situacija mnogo lošija po ovom pitanju. Tako, od 1.219 ukupno prijavljenih, za 289 djela je podignuta optužnica, dok je potvrđena za ukupno 254 krivična djela, dakle, oko 20% od ukupno prijavljenih. Rezultati analize pored navedenog pokazuju da su brojevi slučajeva za sve faze postupka u Federaciji Bosne i Hercegovine u linearnom porastu, što na žalost nismo mogli vidjeti u efektima pravosudnih institucija u Kantonu Sarajevo. Broj obustavljenih istraga i naredbi o neprovođenju istraga su manje više sa stabilnim pokazateljima u kretanju, sa izuzetkom broja obustavljenih istraga u 2014. godini kojih je u značajno većem broju u odnosu na prethodne godine.

Ilustracija 9

Epilog krivičnog postupka u konačnici mjeri se sudskim odlukama, čime procjenjujemo ne samo efektivnost krivičnog postupka nego i njegovu oštrinu. Posmatrajući pravosnažne sudske odluke (Ilustracija 10) u posmatranom periodu u Kantonu Sarajevo za krivična djela protiv okoliša, jasno je uočljiva potpuna dominacija u izboru uslovne osude kao primarne krivične sankcije za koju se opredjeljuju sudovi u Kantonu Sarajevu u borbi protiv ovog veoma štetnog društveno opasnog i protivpravnog ponašanja. Iako u dijapazonu krivičnih sankcija izbor leži i na zatvorskoj i posebno novčanoj kazni, sudovi su se u velikoj većini odlučivali za najblažu krivičnu sankciju – uslovnu

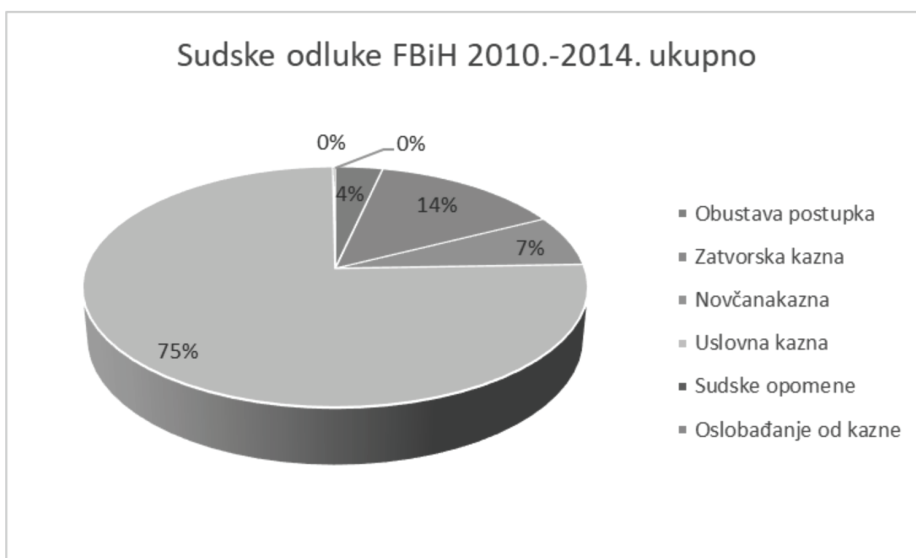
osudu. Posebno je zabrinjavajuće, uzimajući u obzir najčešći motiv za izvršenje ovih djela (imovinska korist) kao i ogromnu štetu koja se iskazuje u novčanim vrijednostima, da su sudovi u ovom kantonu u posmatranom petogodišnjem razdoblju izrekli samo tri novčane kazne.

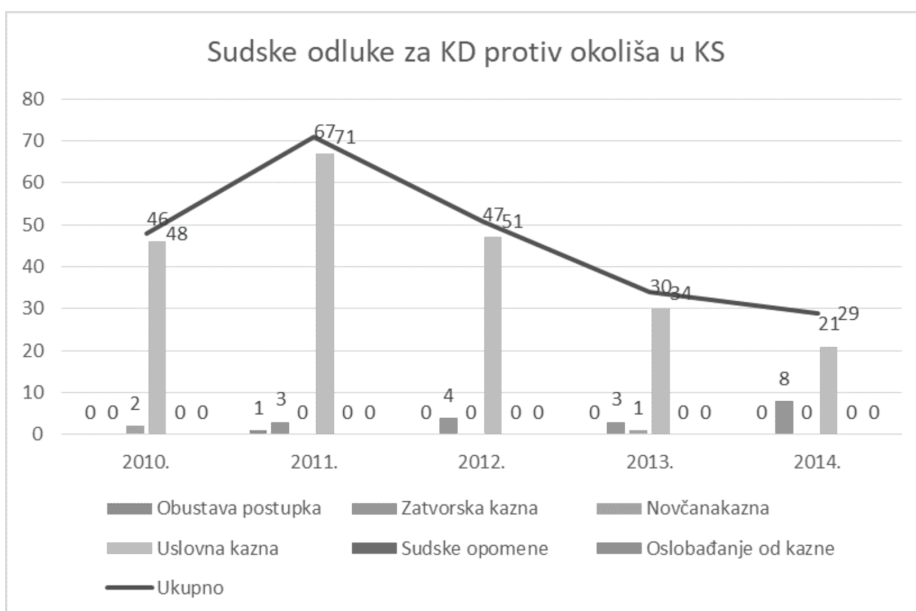
Ilustracija 10

Posmatrajući rezultate analize sudske prakse u Federaciji Bosne i Hercegovine za isti period i istu vrstu krivičnih djela (Ilustracija 11), primjetno je da su u izboru krivičnih sankcija sudovi u ostalim dijelovima ovog entiteta daleko pronicljiviji, čime očigledno prilagođavaju strukturu izrečenih sankcije težini djela i njihovoj društvenoj opasnosti sa svrhom kažnjavanja za koju se izriču. Smatramo posebno bitnim za sudsku (anti-kriminalnu) politiku izbor novčanih kazni, kojima se sigurno daleko efektivnije može uticati na potencijalne počiniče u odvratanju od činjenja ovih krivičnih djela ne samo od uslovne osude već i od kazne zatvora.

Naredna analiza odnosi se na prikaz rezultata provedenog dokumentacionog istraživanja obima, dinamike i strukture izrečenih krivičnih sankcija za odabranu vrstu krivičnih djela od strane sudova u Kantonu Sarajevo (Ilustracija 12). Prvo što je primjetno je da pokazatelj o ukupnom broju donesenih sudskih odluka je u značajnom smanjenju broja, koje se za period 2011. do 2014. godina smanjuje za više od 50% ukupno sudski riješenih predmeta. Ovakav trend se sasvim izvjesno može očekivati i u narednim godinama, što bi gotovo sigurno moglo dovesti do daljnje ekspanzije u činjenju ovih krivičnih djela. Pored navedenog i na ovoj ilustraciji je primjetan disbalans u strukturi izrečenih sankcija, u kojima prevladavaju najblaže uslovne osude.

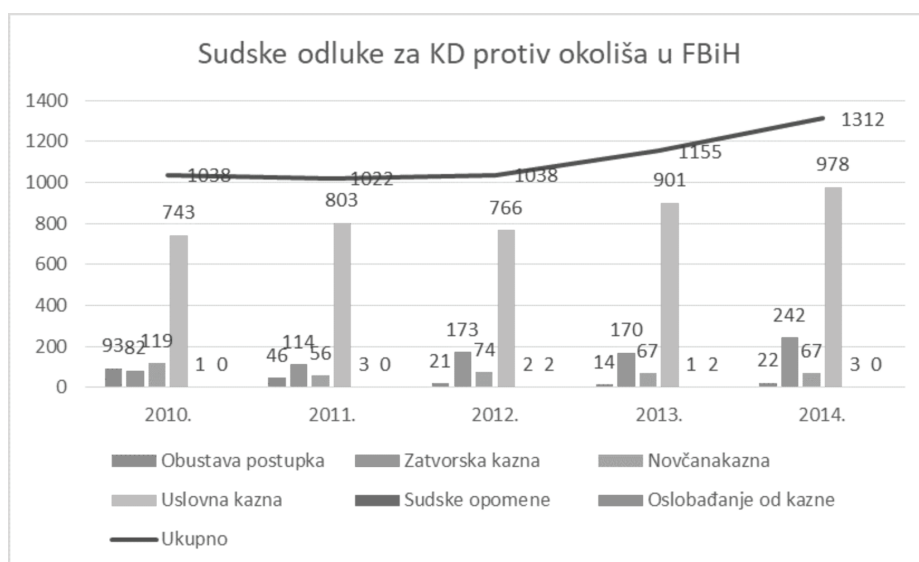

Ilustracija 11

Ilustracija 12

Prethodnu analizu ponovili smo i za podatke sudske prakse ostalih kantona Federacije Bosne i Hercegovine (Ilustracija 13), te se iz dobivenih rezultata mogu izvesti najmanje dva bitna zaključka. Prvi se odnosi na trend broja sudski riješenih slučajeva, koji je za razliku od Kantona Sarajevo, za sudove u ostatku ovog entiteta u linearnom porastu, posebno u posljednje dvije posmatrane godine, što nagovještava izvjesnu dozu optimizma kada je u pitanju efektivno i efikasno suprotstavljanje okolišnom kriminalitetu. Drugi zaključak se odnosi na ranije pomenutu strukturu izrečenih sankcija po vrsti, gdje je i pored porasta u broju izrečenih uslovnih osuda u porastu i broj izrečenih najstrožih krivičnih sankcija- kazni zatvora. Ipak, i pored određenog broja izrečenih novčanih kazni, smaramo da u ovoj krivičnoj sankciji leži daleko veći kriminalno politički potencijal, čijim izricanjem i efektivnim izvršenjem sigurno u daleko većoj mjeri obeshrabrujuće uticalo ne samo na povratnike u vršenju ovih krivičnih djela već i prema novim, primarnim počiniteljima kojih je očigledno sve više.

Ilustracija 13

Na kraju, još jednom smatramo značajnim podcrtati zaključak do kojeg u svom istraživanju dolazi i Žigić (2017), da kada se uporedi broj osuđujućih presuda sa brojem zatvorskih ili novčanih kazni, moramo se zapitati da li i uolikoj mjeri sud i tužilaštvo adekvatno obavljaju svoj posao u pogledu suprotstavljanju ovom veoma društveno štetnom krivičnom djelu.

4. Diskusija i zaključak

Na samom početku zaključnog dijela ovog rada potrebno je naglasiti dugogodišnje probleme u oblasti zakonskog tretiranja upravljanja i zaštite šuma u Bosni i Hercegovini. Kao što je ranije istaknuto, kulminacija problema u pravnoj oblasti, barem kada je riječ o Federaciji Bosne i Hercegovine, dešava 2009. godine, kada se Zakon o šumama donesen 2002. godine stavlja van snage zbog povrede prava jedinica lokalne samouprave. U pokušaju rješenja pravnog vakuuma donosi se Uredba o šumama koja se također 2011. godine odlukom Ustavnog suda stavlja van snage. Nakon toga slijedi donošenje parcijalnih, kantonalnih zakona o šumama koji su nerijetko neusaglašeni i sa upitnim rješenjima u oblasti upravljanja i zaštite šumama. Kao primjer navodimo samo jedan mali segment problematike, a to je podatak da jedan čuvar treba da brine za gotovo 40 km² šumske površine. Stoga, smatramo da je potrebno hitno i bez odlaganja usvojiti jedinstveno zakonsko rješenje u Federaciji Bosne i Hercegovine, kojim će se na bazi društvenih potreba i međunarodnih standarda riješiti pitanja upravljanja i zaštite šumama u ovom dijelu Bosne i Hercegovine.

Pravna neuređenost najviše posljedica ostavlja upravo u oblasti suprotstavljanja nezakonitim sječama šuma i drugim protivpravnim ponašanjima kojima se nanosi nenadoknadiva šteta šumskim resursima. Takva ocjena, između ostalog, potvrđuje se u dokumentu "Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2014. godini i planovima gospodarenja šumama za 2015. godinu", sačinjena od strane Federalnog ministarstva vodoprivrede, poljoprivrede i šumarstva, u kojem se navodi šteta od bespravne sječe, prometa i uzurpacije šuma u periodu od 2010. do 2014. godine utvrđuje u iznosu od 7,9 miliona KM, uz podataka da je pri tome stradalo čak 158.867 metara kubnih šume. Primjera je mnogo, neke smo istakli i ovim radom, što svakako ukazuje na izuzetnu potrebu za adekvatnim zakonskim rješenjem, koje bi prije svega bilo stvaralo uslove za efektivnije i efikasnije suprotstavljanje štetnim ponašanjima protiv prirodnih resursa a posebno našim šumama.

Rezultati empirijskih istraživanja o fenomenu šumskih krađa i aktivnostima institucija formalne socijalne reakcije ukazuju na ozbiljnost problema zaštite šumskih resursa, posebno na primjeru Kantona Sarajevo kojeg smo u analizama posebno izdvojili. Jedan od najupečatljivijih pokazatelja za prethodnu tvrdnju je očigledan nesrazmjer u broju podnesenih izvještaja o registrovanim krivičnim djelima između, s jedne strane Kantonalne uprave za inspeksijske poslove i Uprave za šumarstvo Kantona Sarajeva, te Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, s druge strane. Tako, u izvještajima prve dvije navedene institucije bilježi se trend povećanja prijave za ovo krivično djelo, dok prema izvještajima kantonalnog policijskog tijela za posmatrani period od 5 godina bilježi se smanjenje broja prijave za šumske krađe. Posebno je intrigantan podatak pravosudnih institucija prema kojima je u istom periodu podneseno 312 pojedinačnih prijave, iako se u izvještajima ministarstva navodi broj od 39 prijave, dok je prema kantonalnoj inspekciji i nadležnoj upravi za šumarstvo podneseno čak 1729 prijave.

Ovim radom nastojali smo ukazati na nesrazmjer u broju izvještaja o posljedicama bespravne sječe šuma i registrovanih krivičnih djela u institucijama formalne socijalne

kontrole. Smatramo da je taj nesrazmjer najizraženiji u odnosu iskazanih posljedica bespravnih sječa šuma i spram broja podnesenih izvještaja o počinjenim krivičnim djelima od strane nadležnih institucija i ovlaštenih službenih osoba, posebno unutar policijskih tijela. Kao eklatantan primjer navodimo podatak koji se odnosi na izvještaj o primopredaji šumskih resursa iz 2010. godine, između javnog preduzeća i nadležne uprave za šume, u kojem se ističe da su registrovane bespravne sječe vrlo malo zastupljene i kao takve su beznačajne u odnosu na sječivi etat koji je planiran šumskom gospodarskom osnovom, koji iznosi 199.678,40 m³, dok je stanje na terenu sasvim drugačije. Jasno se ističe da za veliki broj evidentiranih panjeva bespravno posječenih stabala nisu podnesene prijave, pa samim tim kao takvi nisu niti registrovani u knjizi panjeva. Uzimajući u obzir ovaj podatak, a obzirom da je registrovana i masa neevidentiranih panjeva 5.572,591 m³ ili 45,50% od ukupno registrovane bespravne posječene drvene mase, može se osnovano zaključiti da su prijave podnesene za samo 8,64% od ukupno bespravno posječene drvene mase. Iako se radi o izuzetno alarmantnom podatku, smatramo da su prepoznatljivi brojni elementi temeljem kojih se može osnovano pretpostaviti da je realno stanje u ovoj oblasti još i gore.

Veliki broj izvršenih krivičnih djela šumske krađe kao i ostalih djela protiv šumskih resursa vrše se radi brzog sticanja protivpravne imovinske koristi sebi ili drugima. Posebno otežavajuća okolnost koja pogoduje počinocima ovih djela je nerazvijena svijest unutar zajednice da veliki obim u činjenju ovih djela dovodi do dugoročno velikih štete za cjelokupno društvo i svakog njegovog pripadnika. Smatramo, ukoliko u skorije vrijeme ne dođe do značajno efektivnijih oblika suprotstavljanju ovoj štetnoj pojavi, tj. ukoliko se nelegalna sječa ne uspije značajnije suzbiti, da bi moglo doći do primjetnih i zabrinjavajućih smanjenja zaliha šuma, što bi uzročno-posljedično moglo veoma lako dovesti do smanjenja prirodnih izvora vode, zatim uticati na kvalitet zraka u okruženju, kao i nagli porast insekata i razna gljivična oboljenja, što su također bitne popratne štetne posljedice ovog protivpravnog ponašanja,

Smatramo da su rezultati ovog istraživanja ukazali na problem neadekvatne zaštite šumskih resursa što uzrokuje veoma loše stanje šuma, posebno u Kantonu Sarajevu. Očigledno je da zvanični statistički podaci ne prikazuju pravo stanje na terenu, te prikazuju samo mali dio bespravne posječene šume, što nam daje za pravo da opravdano pretpostavimo da je tamna brojka za ovu vrstu kriminalnog ponašanja izuzetno visoka. Ovaj rad stoga predstavlja pokušaj da se ukaže da bi broj bespravno posječene drvene mase mogao biti daleko veći od prikazanog izvještajima zvaničnih institucija, čime bi potakli na aktivnosti ne samo naučne već i institucionalne kapacitete da daju svoj doprinos kako u preventivnim tako i u represivnim mjerama za zaštitu šuma od nezakonitih radnji. Obzirom da smatramo da je rad pokazao niz elemenata koji ukazuju na visoku stopu neizvjesnosti otkrivanja, prijavljivanja, procesuiranja i u konačnici adekvatnog sankcionisanja počinilaca krivičnih djela šumskih krađa, može se opravdano konstatovati da se ova kategorija prestupnika može osjećati bezbrižno u činjenju svojih protivpravnih radnji na štetu izuzetnih šumskih resursa kojima još uvijek, ali možda i ne zadugo, ova država raspolaže.

BIBLIOGRAFIJA

- Bošković, M. (2000.). U *Kriminalistička metodika*. Beograd: Policijska akademija.
- Korajlić, N. (2008.). U *Kriminalistička metodika*. Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.
- Marić, R. (1985.). *Životna sredina*. Beograd: Naučna knjiga.
- Miladinović, A. (2005.). *Kriminološko-kriminalističke karakteristike ekološkog kriminaliteta*. Preuzeto 06.12.2017. sa https://www.academia.edu/9960496/Kriminolo%C5%A1ko-kriminalisti%C4%8Dke_karakteristike_ekolo%C5%A1kog_kriminaliteta
- Milosavljević, M. (2009.). *Ekološki kriminalitet – aktuelna situacija u BiH kao (ne) argumentirana kritika*. Banja Luka: Panevropski univerzitet Apeiron.
- Mutabdzija, S. (2013.). *Cross-sectoral perception of forest governance concept in the Federation of Bosnia-Herzegovina*. Sarajevo: Šumarski fakultet.
- Schnitzler, A. (2011.). *Trees and Forests: Wild Wonders of Europe*. New York: Harry N. Abrams.
- Žigić, E. (2017, juli). Šumske krađe u Kantonu Sarajevo. *Završni rad II ciklusa studija*. Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu.

Ostali korišteni izvori:

- Centar za podršku održivom gospodarenju šumskim resursima (2013). Izveštaj o napretku realizacije konsultantske usluge za izradu studije "Institucionalni okvir šumarskog sektora FBiH". Sarajevo: Centar za podršku održivom gospodarenju šumskim resursima.
- Direkcija za ekonomsko planiranje BiH. Dostupno na: <http://www.dep.gov.ba>. Datum pristupa: 15. juni 2016. godine.
- Direktiva 1999/105/EZ
- Direktiva 2000/29/EZ
- Direktiva 2009/28/EZ
- JP Šumsko-privredno društvo Zeničko – dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići. Dostupno na: www.spdzdk.ba/content/umarstvo-bih, Datum pristupa: 05. juni 2016. godine.
- Odluka Ustavnog suda Federacije BiH br. U-28/10 od 23. mart 2011., „Službene novine Federacije BiH“, br. 34/11.
- Odluka Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine od 14. aprila 2009., „Službene novine Federacije BiH“, br. 36/09.
- Prednacrt Zakona o šumama Bosne i Hercegovine, 2015.
- Krivični zakon Republike Srpske, „Sl. glasnik RS“, br.64/2017.

- Krivični zakon FBiH, „Sl.novine FBiH 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14.
- Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, „Sl.glasnik BD BiH“ broj 10/03, 45/04, 06/05, 21/10 i 52/11.
- Uredba (EU) br. 995/2010
- Uredba (EZ) br. 2012/2002
- redba o šumama, „Službene novine Federacije BiH“, br. 83/09, 26/10, 33/10, 38/10 i 60/11).
- Ustav Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik BiH“, br. 25/09.
- Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, „Službene novine Federacije BiH“, br. 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05 i 88/08.
- Ustav Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 31/02, 31/03, 98/03 i 115/05.
- Vlada Federacije BiH. Dostupno na: www.fbihvlada.gov.ba/hrvatski/sjednica.php?sjed_id=350&col=sjed_saopcenje. Datum pristupa: 18. juni 2016. godine.
- World Wildlife Fund (2008). Position Paper on Forest Conversion. Glend: World Wildlife Fund.
- Zakon o koncesijama Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 59/13.
- Zakon o lovstvu Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 60/09.
- Zakon o nacionalnim parkovima Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 75/10.
- Zakon o privatizaciji preduzeća, „Službene novine Federacije BiH“, br. 27/97
- Zakon o reproduktivnom materijalu šumskog drveća Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 60/09.
- Zakon o ribarstvu Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 35/94, 38/94 i 101/05.
- Zakon o šumama Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 28/94.
- Zakon o šumama, „Službene novine Federacije BiH“, br. 20/02, 29/03 i 37/04.
- Zakon o zaštiti okoliša Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 28/7; 41/08 i 29/10.
- Zakon o zaštiti prirode Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 113/08.
- Zakon o zaštiti zdravlja bilja Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br. 25/09.

Podaci o autorima

prof. dr Muhamed Budimlić,
Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu
mbudimlic@fkn.unsa.ba

Emira Žigić, MA
Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu,
magistar kriminologije
emirazigic@fkn.unsa.ba